

О.М. ГАВРИСЬ, канд. екон. наук, професор, НТУ «ХП», Харків,
М.А. АНТОНЕНКО, асистент, НТУ «ХП», Харків.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТОВАРОЗНАВСТВА

В статті досліджується розвиток, тенденції та перспективи товарознавства як науки та навчальної дисципліни. Товарознавство розглядається як попередник системи управління якістю. Розглядаються основні питання товарознавства та взаємозв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Сформульовані основні завдання для практичної діяльності підприємців.

В статье исследуется развитие, тенденции и перспективы товароведения как науки и учебной дисциплины. Товароведение рассматривается как предшественник системы управления качеством. Рассматриваются основные вопросы товароведения и взаимосвязь с другими учебными дисциплинами. Сформулированы основные задачи для практической деятельности предпринимателей.

In the article the development, trends and prospects of commodity as a science and discipline are analyzed. Commodity seen as a predecessor of the quality management system. The main issue of commodity and the relationship with other disciplines are discussed. The basic problem for the practical activities of entrepreneurs are presented.

Вступ. Зародження поняття якості сягає своїм корінням ще в доісторичні часи. Протягом довгого часу оцінка якості в основному стосувалася якості споживчих товарів – їх складу, атрибутів, відмінних рис і таке інше. Бурхливий розвиток виробництва продукції і зовнішньої торгівлі призвели до створення однієї з перших дисциплін, яка стосувалася управління та торгової діяльності в XVI столітті – товарознавства [1]. Якість завжди була головним предметом у товарній науці. Згодом, ця тема розширилася і стала охоплювати не тільки споживчі товари, але і матеріали, сировину, бізнес обладнання, питання інтелектуальної власності, стандартизації, сертифікації, деякі аспекти охорони навколишнього середовища та екологічної якості продукції, захисту справ споживачів і т.д. Інтеграція світової економіки і, як наслідок зростання конкуренції, зробили якість одним з найважливіших чинників виживання та успіху організації.

Метою даного дослідження є вивчення хронології та тенденцій розвитку науки товарознавства та її зв'язок з управлінням якістю.

Зачатки кожної науки стрімко розвиваються тільки тоді, коли відділ конкретної наукової галузі засновується у вищому навчальному закладі, а також систематичні дослідження проводяться в цій галузі. Звідси можна зробити висновок, що товарознавство попередник науки управління якістю.

Перша кафедра товарознавства була створена в університеті Падуї (Італія) в 1549 році. В кінцевому рахунку, в 20-му столітті необхідність обміну інформацією стрімко зросла у даній області між науковцями і навчальними закладами, більше того, навіть на міжнародному рівні. У даній сфері з'явилися національні та міжнародні інститути. Перше товариство товарознавства в світі було засноване в Японії в 1935 році. Міжнародна асоціація товарознавства і

техніки (IGWT) було засновано у Відні (Австрія) в 1976 році. Наступні етапи можуть бути розподілені на товарознавство і розвиток управління якістю [1, 4].

Інновації в виробництві продукції, її складі, асортименті, а також глобалізація торгівлі в останнє десятиліття обумовили необхідність створення системи, у якій якість продукції і безпечність може бути гарантована в світовому масштабі. Стрімкий розвиток товаровиробництва та міжнародної торгівлі зумовили злиття незалежної прикладної науки та навчальної дисципліни. Стало неможливо використовувати лише існуючі методи та засоби товарознавства. Поступово товарознавство виділилось в самостійну галузь дослідження на ряду з управлінням якістю, управлінням продукцією і навколишнім середовищем, кваліметрією, якістю культури, загального управління якістю (TQM), аудитом, стандартизацією та ін.

Розвиток кваліметрії, товарознавства та концепція управління якості охоплює великий проміжок часу. В цей період основний об'єкт кваліметрії значно змінювався. Від якості примітивних знарядь праці до якості товарів, послуг, бізнес процесів на підприємстві, організації його діяльності і таке інше. У сучасному підході управління якістю на перший план виходять соціальна сфера, якість економіки, бізнесу. Для можливості вдало керувати своїм бізнесом спеціалісти повинні мати систему повного управління якістю. Студенти університетів вивчають курс товарознавства, як основу для торгівлі, основним об'єктом є асортимент продукції, якість, управління товаровиробництвом, визначення особливостей товару.

Основними питаннями, які розглядаються в товарознавстві є [1, 3, 5]:

- потреба у тому чи іншому товарі, або товарній групі (призначення товару, цільова аудиторія, необхідний рівень якості продукції та ін.);
- якість товарного виробництва;
- структура, властивості, екологічність, безпечність продукції;
- технологічні особливості виробництва та їх можливий вплив на якість продукту;
- якість товару, контроль і оцінка терміну придатності використання товару;
- сертифікація товару;
- класифікація товару, різноманітність і управління асортиментом, товарні системи кодування;
- питання товарного маркування, використання та демонстрація небезпечних компонентів (наприклад, ГМО, харчові добавки);
- упаковка, транспортування і зберігання;
- відповідність умов виробництва продукції;

- відповідність якості продукції (сировини, допоміжних матеріалів, впливу шкідливих технологій, маркування, безпеки та реалізації продукції) до вимог національних стандартів;

- права споживачів стосовно якості товару та асортименту (особливості повернення та обміну товару, а також товару з дефектом).

Сфера взаємодії товарознавства з іншими дисциплінами представлена на рисунку.

Таким чином основним питанням в сфері торгівлі стосовно товарознавства є якість продукції та її асортимент. Основними завданнями для практичної діяльності підприємців можна назвати наступні:

1 етап. В системі Виробництво продукції – торгівля

- контроль якості виробництва продукції;
- оцінка якості та вартості виробництва товару;
- підготовка нових та перевірка існуючих методів контролю якості.

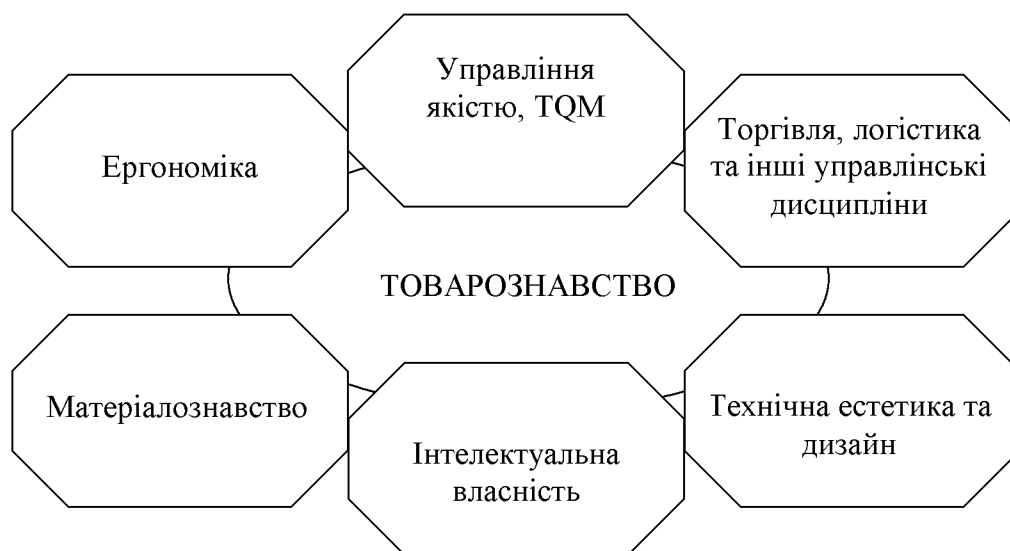

Рис. – Взаємозв'язок товарознавства з іншими дисциплінами

2 етап. Сфера торгівлі

- забезпечення якості товару та його зовнішнього виду;
- формування раціонального асортименту, найбільш відповідного для потреб цільового споживача;
- підготовка пропозицій щодо оптимальних умов зберігання продукції.

3 етап. Сфера торгівлі – споживання

- контроль якості товарів при продажу споживачам;
- інформування споживачів про нові функції та характеристики товару;
- перевірка технічно складних товарів, попередження споживачів про ризики та вимоги безпеки.

4 етап. Споживання – сфера торгівлі (зворотній зв'язок)

- аналіз нових потреб споживачів, гарантія (повернення товарів і їх обмін);
- дослідження думок споживачів та їх побажань, що стосуються якості товарів, асортименту;
- підтримка якості, аналіз, корегувальні дії.

5 етап. Сфера торгівлі – виробництво

- передача вимог споживачів, їх скарг та запитів;
- пропозиції виробникам, що скільки та як необхідно змінити в продукції, щоб вона відповідала потребам споживачів;
- участь в удосконаленні та підготовці стандартів та правових актів стосовно якості товарів, асортименту та прав споживачів.

Висновки. Товарознавство є найстаршою дисципліною в прикладному управлінні та серед комерційних наук. Вона була розроблена в 16-му столітті. Сучасне товарознавство є однією з фундаментальних дисциплін торгівлі, її головною метою є розробка товарного асортименту, якості товару, економіки управління та особливості ідентифікації товарів.

Освітлені основні питання для вивчення дисципліни товарознавства. Крім того, ключовими питаннями в сфері торгівлі стосовно товарознавства виділені якість продукції та її асортимент. Основні завданнями для практичної діяльності підприємців розглянуті у п'яти сферах.

Список літератури: 1 Пугачевський, Г. Ф. Зародження, становлення та розвиток товарознавства в Україні [Текст] / Г. Ф. Пугачевський // Товарознавство – наука, практика та перспективи розвитку в умовах ринку : Міжнар. наук.-практ. конф., 1999 р., 24-25 лист : [матеріали]. – К. : КДТЕУ, 1999. – С. 206-210. 2. Ценность. Философский энциклопедический словарь [Текст] / Гл. ред. Л. Ф. Ильичев [и др.]. – М. : Сов. энцикл., 1983. – С. 765. 3. Законодательные акты Украины по вопросам стандартизации, метрологии и сертификации, К, 1993 год. 4"Управление качеством продукции ИСО 9000 – ИСО 9004, ИСО 8402", М, "Издательство стандартов", 1998 год. 5. Дэвид Бодди, "Основы управления качеством", Санкт-Петербург, "Питер", 1999 год. 6. Ильенкова С.Д. и др. – Управление качеством. Учебник для вузов. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1999.

Надійшла до редколегії 15.03.12